

Prof. dr hab. Mieczysław Jackiewicz

Olsztyn, dn. 20.04.2014 r.

ul. Żołnierska 12 B -37

10-559 Olsztyn

Tel. +48 665 399 615; e-mail: mjackiewicz@gmail.com

Opinia

o podręczniku litewskim do historii dla klasy 11-ej (III gimnazjum), Autorzy: Domas Boguševičius, Virginijus Navickas. Wydawca: „Ugda“, Vilnius, 2014, str.240.

Opiniowany podręcznik składa się z czterech rozdziałów: I. Kształtowanie się społeczności Europy i Wielkiego Księstwa Litewskiego (do końca XV wieku). II. Przemiany społeczne Europy i Wielkiego Księstwa Litewskiego w połowie XVII-XVIII w. III. Przemiany społeczne Europy i Wielkiego Księstwa Litewskiego w dobie Oświecenia. IV. Społeczeństwo litewskie w okresie przemian w Europie i na świecie w XIX w. i na początku XX wieku.

Podręcznik opracowany jest prawidłowo, bogato ilustrowany. Po każdym rozdziale tematycznym autorzy podają pytania kontrolne oraz zadania dla ucznia z zapoznaniem się ze źródłami historycznymi, przełożonymi na język litewski.

W zasadzie podręcznik nie budzi zastrzeżeń, bowiem autorzy opisują fakty i zdarzenia historyczne zgodnie z przyjętymi zasadami nauki historycznej, aczkolwiek niektóre sformułowania, są nieco inne, aniżeli w polskich podręcznikach dotyczących Wielkiego Księstwa Litewskiego. Na stronie 57 autorzy twierdzą, że według najnowszych badań, unia w Krewie nie była ani aktem unijnym, ani też umową między Koroną Polską i WKL, lecz jedynie obietnicą polskim możnowładcom, że Jagiełło ożeni się z Jadwigą. Polscy historycy natomiast piszą, że układ przewidywał małżeństwo wielkiego księcia litewskiego Jagiełły z królem Polski Jadwigą oraz objęcie przez niego polskiego tronu, w zamian za co Jagiełło zobowiązał się przyjąć chrzest i schryścianizować Litwę, wypuścić polskich jeńców, wypłacić odszkodowania Habsburgom za zerwanie zaręczyn *sponsalia de futuro* z Wilhelmem Habsburgiem, próbować odzyskać wszystkie ziemie utracone przez Koronę. W ostatnim punkcie aktu książę Jagiełło, jak napisano, "*obiecuje ziemie swoje litewskie i ruskie na wieczne czasy do korony królestwa polskiego przyłączyć*".

Autorzy słusznie piszą, że przed chrztem Litwy w tym kraju mieszkali oprócz Litwinów Rusini (późniejsi Białorusini), Żydzi, Niemcy, pojawili się też Tatarzy i Karaimi. Nie wspominają jednak, że na Litwie mieszkali też Polacy-jeńcy, których Jagiełło zgodnie z układem w Krewie obiecywał wypuścić na wolność. Na dworze wielkiego księcia przebywali też mnisi Polacy, którzy byli pisarzami w kancelarii książęcej.

Na stronie 91 autorzy piszą o Mikołaju Koperniku, że urodził się w Toruniu i we Fromborku pracował. W nawiasach podają, że oba miasta są w obecnej Polsce, nie wspominają natomiast, że Kopernik był Polakiem czy chociażby poddanym króla polskiego. Autorzy mogliby też napisać, że Kopernik w maju 1606 roku trzy tygodnie przebywał w Wilnie i leczył chorego króla Aleksandra I Jagiellończyka.

Na stronie 102 autorzy piszą, że możnowładcy polscy dążyli do zawarcia unii polsko-litewskiej w Lublinie, ponieważ upatrywali możliwości pozyskiwania nowych terenów w Litwie dla siebie oraz otrzymania stanowisk i funkcji państwowych na dworze WKL. Natomiast polscy historycy twierdzą, że m.in. unia z Polską była dla Litwy korzystną, ponieważ Wielkie Księstwo Litewskie nie było w stanie samodzielnie prowadzić wojny z Rosją cara Iwana IV Groźnego. Trwająca od 1558 roku wojna litewsko-rosyjska, wydatnie ukazała słabość państwa litewskiego, które z trudem znosiło spadające nań kolejne ciosy wojsk moskiewskich. Unia natomiast gwarantowała Litwie pomoc militarną Korony.

Na stronie 127 autorzy piszą, że w pierwszej połowie XVII wieku głośnym w Europie był poeta łaciński Motiejus Kazimieras Sarbievijus, jezuita, profesor Uniwersytetu Wileńskiego. Podane imiona i nazwisko poety może sugerować uczniowi, że był on Litwinem, aczkolwiek Maciej Kazimierz Sarbiewski był rodowitym Polakiem, urodził się w Sarbiewie koło Płońska na Mazowszu i zmarł w Warszawie. Moim zdaniem, należało przynajmniej imiona i nazwisko poety napisać w brzmieniu polskim lub wyjaśnić pochodzenie poety.

Na stronie 188 podają, że poeta Adam Mickiewicz (Adomas Mickevičius) był z pochodzenia Litwinem narodowości polskiej. Teza ta jest co najmniej sporna, bowiem białoruscy historycy dowodzą, że poeta z pochodzenia był Białorusinem i jego przodkowie byli unitami.

I na zakończenie postuluję jednak, by litewscy autorzy nazwiska oryginalne polskie pisali chociażby w nawiasach, na przykład (Maciej Kazimierz Sarbiewski, Adam Mickiewicz, Zygmunt Sierakowski, Konstanty Kalinowski) i temu podobne.

Innych pretensji i zastrzeżeń do tego podręcznika nie mam, stwierdzam natomiast, że jest dobrze opracowany i zrozumiały dla ucznia klasy III gimnazjum.